

Bijlage VMBO-KB
2009

tijdvak 1

Nederlands CSE KB

Tekstboekje

Lees eerst de vragen in het boekje Examen VMBO-KB. Zoek daarna de antwoorden op in de hierna volgende tekst. Je hoeft de tekst dus niet eerst door te lezen. Let op: deze tekst bestaat uit zes bladzijden!

Buslijnen Connexxion

INHOUDSOPGAVE

Informatie en service

Consumentenorganisaties	3
Geldig vervoersbewijs	3
Geschillencommissie	3
Gevonden voorwerpen	3
Gratis	3
Overstapservice	3
Reisadvies	3
Speciaal vervoersbewijs	4
Tarieven: Gereduceerd tarief	4
Verloren voorwerpen	4
Vragen, klachten, suggesties	4
Wijzigingsinformatie	4
Zones	4

Speciale diensten in uw regio

Buurtbus - algemeen	5
Buurtbus - dienstregeling	5
Buurtbus - informatie	5
Buurtbus - tarieven	5
Regiotaxi - algemeen	5
Regiotaxi - reservering	5
Regiotaxi - tarieven	5

Alle buslijnen en waar ze naartoe gaan

Stadsdienst Deventer	6
Streeklijnen regio Salland	6
Overige streeklijnen (Zwolle en omstreken)	6
Buurtbussen	6

Overzicht van bushaltes stadsdienst Deventer

Stadsdienst Deventer	7
----------------------------	---

Informatie en service

Een goed verloop van uw busreis hangt direct samen met de kwaliteit van informatie. U wilt alles weten over routes, haltes, vertrektijden en vervoersbewijzen. Maar ook wat uw rechten en plichten zijn als reiziger. Waar u terecht kunt met eventuele vragen en klachten. Of met suggesties voor verbetering. Op deze bladzijde vindt u alle relevante telefoonnummers, websites en adressen.

Consumentenorganisaties

- Vereniging Reizigers Openbaar Vervoer ROVER: www.rovernet.nl of 033 - 421 04 55

Geldig vervoersbewijs

Wie zonder vervoersbewijs reist, riskeert een boete van € 27,-. Verder moet u de kosten van de reis betalen. Het totale bedrag kan oplopen als u niet meteen kunt betalen. In dat geval bent u verplicht zich te legitimeren.

Geschillencommissie

- Ontevreden over de afhandeling van uw klacht?
- Meld het bij de Geschillencommissie Openbaar Vervoer.
- Postbus 90600 2508 LP Den Haag
- Telefoon 070 - 311 53 10

Gevonden voorwerpen

- Iets gevonden?
- Geef het af bij de chauffeur of een verkooppunt.

Gratis

In sommige gevallen is de reis per openbaar vervoer zelfs gratis. Dit geldt voor:

- Kinderen tot en met 3 jaar.
- Begeleiders en geleidehonden van gehandicapten.
U kunt een OV-begeleiderskaart aanvragen bij de Nederlandse Spoorwegen. Op werkdagen van 09.00-12.00 uur kunt u bellen naar telefoonnummer 030-234 46 61.
- Honden van OV-jaarkaarthouders.
- Kleine huisdieren die in een tas of op schoot meegenomen worden.

Overstapservice

- Meld meteen bij het instappen waar en hoe u wilt overstappen.
- De chauffeur neemt contact op met de centrale verkeersleiding.
- De overstap wordt geregeld als de bustijden op de gewenste halte goed op elkaar aansluiten.

Reisadvies

- Persoonlijk reisadvies van deur tot deur.
- Per bus, tram, metro en trein in heel Nederland.
- Via 0900-9292 (€ 0,50 per minuut).

Speciaal vervoersbewijs

- Behalve reguliere lijnen zijn er ook enkele speciale diensten waarvoor u een ander of aanvullend vervoersbewijs nodig heeft.

Tarieven: gereduceerd tarief

Mogelijk komt u in aanmerking voor korting. Dit geldt voor:

- Kinderen van 4 tot en met 11 jaar.
- Studenten met een OV-jaarkaart.
- Senioren van 65 jaar en ouder met een pas-65 of geldig legitimatiebewijs.
- Honden die niet op schoot genomen worden.

Verloren voorwerpen

- Iets verloren? Meld het meteen!
- Via www.connexxion.nl of 0900-2636399 (€ 0,10 per minuut)

Vragen, klachten, suggesties

- De klantenservice is dagelijks bereikbaar via www.connexxion.nl
- Of u belt met 0900-266 64 99 (€ 0,10 per minuut), maandag tot en met vrijdag 08.00-19.00 uur.
- Schrijven kan ook: Antwoordnummer 1871, 2000 HH Haarlem.

Wijzigingsinformatie

- Actuele informatie vindt u op www.connexxion.nl
- Op de site kunt u zich ook aanmelden voor de gratis e-mailservice. Zo krijgt u vooraf automatisch bericht over alle wijzigingen in de dienstregeling.

Zones

Hoeveel uw busreis precies kost, hangt af van het aantal zones. De zones voor uw regio vindt u op de lijnnetkaart of in de haltetabel. (Op 1 juli verandert waarschijnlijk de zonering, let op de aankondigingen.) Met een strippenkaart heeft u voor elke zone een strip nodig plus een extra strip voor het basistarief. Bij abonnementen werkt het anders. Een abonnement is geldig voor een gebied dat bestaat uit één zone of een centrumzone met één of meer aangrenzende zones. Onze medewerkers op de verkooppunten of bij de klantenservice geven u hierover graag advies.

Nadere informatie kunt u ook op internet vinden.

Speciale diensten in uw regio

Heeft u bijzondere wensen? Mogelijk zijn er tijden waarop de reguliere buslijnen niet rijden. Afgelegen locaties die u niet goed kunt bereiken. Misschien zoekt u aangepast vervoer voor kinderwagen of rolstoel. Of wilt u iets regelen voor een bedrijfsfeest of een familiereünie. Ook dan kunnen wij u verder helpen. Hieronder ziet u welke speciale diensten er bij u in de regio zijn. En hoe het precies zit met dienstregeling, reservering en vervoersbewijs.

Buurtbus - algemeen

De buurtbus rijdt volgens vaste routes van kleine woonkernen naar grotere plaatsen. De chauffeurs zijn vrijwilligers die de omgeving uitstekend kennen.

Buurtbus - dienstregeling

- De Buurtbussen zijn genummerd in de 500-serie.

Buurtbus - informatie

- Klantenservice www.connexxion.nl of 0900-98 86 877 (€ 0,10 per minuut)

Buurtbus - tarieven

- De Buurtbus kent een eigen tariefsysteem. Strippenkaart en abonnement zijn niet geldig.
- Kaartjes zijn te koop bij de chauffeur.

Regiotaxi - algemeen

De Regiotaxi biedt vervoer van deur tot deur en is een uitstekende aanvulling op het reizen per bus. U deelt de taxi veelal met andere passagiers. In overleg met de centrale kunt u een ophaaltijd afspreken.

Regiotaxi - reservering

- Reservering tot 1 uur voor vertrek
- Regiotaxi Salland: 0900-88 84 (€ 0,10 per minuut)
- Regiotaxi Noordwest-Overijssel: 0900-22 55 3 84 (€ 0,10 per minuut)
- Regiotaxi Vechtdal: 0900-84 12 (€ 0,10 per minuut)

Regiotaxi - tarieven

- Wat hoger dan de prijzen voor openbaar vervoer, maar beduidend lager dan de gangbare taxitarieven

Alle buslijnen en waar ze naartoe gaan

Stadsdienst Deventer

Lijn **Route**

- 1 Busstation/NS – Vijfhoek - Busstation/NS
- 2 Platvoet - Busstation/NS
- 3 Platvoet - Busstation/NS
- 4 Heeten - Schalkhaar - Busstation/NS
- 5 Busstation/NS - Vijfhoek - Busstation/NS
- 6 Holten - Bathmen - Colmschate - Busstation/NS
- 7 Busstation/NS - Kloosterlanden - Vijfhoek - Busstation/NS
- 8 Busstation/NS - Centrum

Streeklijnen regio Salland

Lijn **Route**

- 4 Heeten - Schalkhaar - Deventer
- 5 Holten - Bathmen - Deventer
- 75 Ommen - Lemelerveld - Nijverdal
- 111 Apeldoorn - Twello - Deventer
- 161 Zwolle - Wijhe - Olst - Diepenveen - Deventer
- 162 Raalte - Lemelerveld - Ommen
- 163 Bathmen - Deventer
- 164 Lemelerveld - Heino
- 165 Raalte - Wesepe - Deventer
- 166 Raalte - Heino - Zwolle
- 167 Ommen - Oudleusen - Dalfsen - Hoonhorst - Zwolle
- 663 Deventer Colmschate - Bathmen - Holten
- 664 Lemelerveld - Heino - Zwolle
- 666 Raalte - Heino - Zwolle
- 667 Ommen - Oudleusen - Dalfsen - Hoonhorst - Zwolle

Overige streeklijnen (Zwolle en omstreken)

Lijn **Route**

- 140 Dronten - Kampen - Zwolle
- 141 Urk - Emmeloord - Kampen - Zwolle
- 143 Kampen - Dronten - Lelystad
- 330 Lelystad - Dronten - Zwolle

Buurtbussen

Lijn **Route**

- 503 Zwolle - Heino - Zwolle
- 506 Wilsum - Zalk - Hattem
- 590 Lettele - Okkenbroek - Deventer

OVERZICHT VAN BUSHALTES STADSDIENST DEVENTER

Zonenummers geldig vanaf 1 juli 2004

Stadsdienst Deventer

Lijn 1 Vijfhoek (via Zwaluwenburg)

zone *haltenaam*

4789 Deventer, Busstation/NS
4789 Deventer, Hogeschool
4789 Deventer, Vechtstraat
4789 Deventer, Deltaplein
4789 Deventer, Snipperling
4789 Deventer, verpleeghuis P.W. Janssen
4789 Deventer, Zwaluwenburg
4789 Deventer, Jeurlink
4789 Deventer, Cornelis Lelylaan
4789 Deventer, Rielerenk
4789 Deventer, Veenweg
4789 Deventer, Beestenmarkt
4789 Deventer, Busstation/NS

Lijn 2 Platvoet (via Borgele)

zone *haltenaam*

4789 Deventer, busstation/NS
4789 Deventer, Dapperstraat
4789 Deventer, Ludgerstraat
4789 Deventer, Groefsemaplein
4789 Deventer, Molenstraat
4789 Deventer, Het Vlier
4789 Deventer, Thomas Wildey
4789 Deventer, Platvoet

Lijn 4 Deventer - Heeten

zone *haltenaam*

4789 Deventer, busstation/NS
4789 Deventer, Europaplein
4679 Schalkhaar, Oerdijk
4679 Schalkhaar, Ganzenbord
4679 Schalkhaar, 't Haarhuis
4698 Schalkhaar, Pol
4698 Zandbelt, Spikker
4698 Zandbelt, Zandbelterbrug
4698 Heeten, Heihoeve

*Naar een brochure van Connexxion,
Dienstregeling 2004-2005 Regio Zwolle/Salland*

Spamterreur

- (1) Eddy had een makkelijk leventje. “Elke dag stond ik rond lunchtijd op en verstuurde dan tot vier uur miljoenen e-mailtjes. Zo ging het vier jaar lang, dag in dag uit. Weet je waarom? Omdat ik zeker wist dat vijf of tien mensen de producten die ik aanbood, zouden kopen.”
- (2) Vorig jaar gaf Eddy op het Spam Symposium in Maastricht een uniek inzichtje in zijn wereld. Hij was tussen zijn zeventiende en tweeëntwintigste een professioneel spammer. Nadat hij van school was gestuurd, ontdekte Eddy al snel dat met het versturen van e-mail waarin allerlei producten werden aangeboden, makkelijk geld te verdienen was. In een goede week verdiende hij zomaar 10.000 euro. In zijn laatste jaar als spammer verdiende hij naar eigen zeggen om en nabij een kwart miljoen euro.
- (3) Duizenden types als Eddy en honderden professionele spambendes in bijvoorbeeld Rusland en China versturen nog dagelijks bergen e-mail. In december 2006 gemiddeld maar liefst 78 miljard stuks per dag. En het aantal groeit maandelijks met zo’n 20 procent. Door dit soort lieden puilen e-mailboxen uit met ongewenste reclameberichten (86 van de 100 gestuurde mails) over pillen, softwarepakketten, geldleningen, kunstkerstbomen en wat al niet meer. Spammers vormen de grootste plaag voor internetgebruikers.
- (4) Bij spam geldt de wet van de grote getallen. Filters houden veel tegen. En de meeste mensen kijken niet eens naar de spam die wel door de filters komt. Maar hoe weinig er misschien ook wordt gereageerd, door het gigantische aantal berichten dat wordt verstuurd, blijven er voldoende mensen over die wél toehappen. Als er maar één op de honderdduizend ontvangers iets koopt, dan kan de spammer al winst maken.
- (5) De kosten voor een spammer zijn minimaal. Hij moet e-mailadressen kopen. Dat kan bij firma’s die e-mailadressen verzamelen, zogenaamde e-mailcollectors. Deze criminele bedrijven kopen de adressen bij minder betrouwbare websites, zij kraken zelf websites of struinen internet af, bijvoorbeeld via zoekmachines. De spammer betaalt voor een bestand met tien miljoen adressen tussen de 100 en 200 euro.
- (6) De spammer moet dan nog zogenaamde zombiecomputers inhuren bij de e-mailcollector. Dat zijn computers die mensen thuis hebben staan en die zijn geïnfecteerd met een klein virus. Een heel netwerk van duizend zombiecomputers kan vanaf 50 euro per week worden ingehuurd bij de e-mailcollector die het virus heeft verspreid en op afstand deze computers mailtjes kan laten versturen. Zonder dat de eigenaren het doorhebben, worden vanaf hun computer duizenden berichten verzonden, soms wel 3.500 per minuut. Wereldwijd worden tientallen miljoenen thuiscomputers op deze manier misbruikt.
- (7) Meestal verkoopt de spammer helemaal niks, hij prijst alleen de producten aan die op een website, zoals een online-pillenwinkel, te koop zijn. Van elke pil die zo’n website verkoopt, krijgt de spammer een deel van de opbrengst.
- (8) De winstmarges zijn enorm, omdat bijna alle aangeboden producten waardevol materiaal of kopieën zijn. De pillen zijn in bijna alle gevallen niet echt. Ze kosten een paar centen, maar worden verkocht voor 3 euro per stuk. Aangeboden software is gekopieerd, maar gaat over de toonbank voor tientallen euro’s. De webwinkels die de spullen verkopen,

zijn al even ongrijpbaar. Vaak worden ze
90 na een paar dagen opgeheven.

(9) Spammers zitten niet stil. Stuurden
ze tot voor kort vooral zo veel mogelijk
mails tegelijkertijd, tegenwoordig gaan ze
ook heel gericht te werk. Ze kiezen be-
95 paalde doelgroepen uit. Dat is mogelijk
doordat mensen steeds meer gegevens
op internet achterlaten, bijvoorbeeld op
sociale netwerksites als MySpace en
Hyves. Naast de e-mailadressen zijn van
100 de eigenaar dan bijvoorbeeld ook leeftijd,
beroep, woonplaats en hobby's bekend.
Dergelijke adressen zijn weliswaar een
stuk duurder, maar de kans op succes is
ook vele malen hoger. Van deze mensen
105 is door hun gedrag op internet immers
bekend wat hun voorkeuren zijn.

(10) Wat valt er tegen spam te doen?
Tot nu toe zijn de spammers aan de win-
nende hand. Ze bevinden zich in een
110 constante wedloop met softwaremakers
en internetproviders. Spam is niet nieuw,
de eerste ongewenste reclamemail werd
in 1978 verstuurd. Spammers zijn hun
bestrijders steeds een stapje voor. Vorig

115 jaar leek het even de goede kant op te
gaan. Nieuwe filters konden spamberich-
ten goed onderscheiden van “goede”
e-mails door de tekst van berichten te
analyseren. Het aantal verstuurd spam-
120 berichten daalde zelfs even. Probleem
opgelost, zo leek het.

(11) Maar helaas, dat was misgerekend.
Spamfilters konden teksten analyseren
en daarna verwijderen. Daarom zorgden
125 de spammers ervoor dat hun berichten
onleesbaar werden voor de filters. Veel
spammers gingen hun boodschap door-
geven via plaatjes. Voor mensen zijn die
plaatjes makkelijk te begrijpen, maar
130 voor filters zijn plaatjes onherkenbaar.
En zo waren de slechteriken weer aan de
winnende hand.

(12) Spam zal de moderne mens blijven
teisteren. Eigenlijk is er maar één echte
135 oplossing – althans volgens spammer
Eddy: koop nooit iets via spam. Als iede-
reem daarvan ook tien kennissen weet te
overtuigen, is het probleem straks ver-
holpen.

*Naar een artikel van Bart Reijnen,
Elsevier, 10 februari 2007*

Wie brengt 'r even naar haar droomkasteel?

Twee CliniClowns komen in het ziekenhuis de kamer van Liesbeth binnen. Ze kijkt verdrietig. Haar bed ligt lang niet zo lekker als haar eigen bed thuis. De clowns weten wel waarom. Ze is een prinses en er ligt een erwt onder haar matras.

En ja, iedereen weet dat prinsesjes dan slecht slapen. Omzichtig wordt de denkbeeldige erwt weggehaald en Liesbeth krijgt even een échte prinsessen-behandeling van de clowns. Als de clowns weer weggaan, slaapt ze in een heerlijk bed. In haar eigen droomkasteel.

giro 6640

Steun het CliniClowns-effect!

Ook DAG steunt CliniClowns met deze advertentie

Kijk, dit noemen we nou het CliniClowns-effect: zieke kinderen weer even kind laten zijn. Soms willen kinderen lekker lachen. Zich niet bewust zijn van hun omgeving en zelf controle hebben over hun situatie. CliniClowns zijn getrainde professionals die met creativiteit en improvisatie zieke kinderen plezier en afleiding bezorgen.

Steun daarom het CliniClowns-effect en word donateur.

Bel 0900 30 30 300

(circa € 0,10 per minuut).

Of kijk op www.cliniclowns.nl.

Naar een advertentie in DAG, 4 juni 2007

Ik schrok van mijn eigen stem

(1) Tot haar twaalfde was Ilse (21) zeer slechthorend. Daarna werd ze zelfs volledig doof. Drie jaar geleden kreeg Ilse een gehoorimplantaat, een soort inwendig gehoorapparaat. Ze miste voor die operatie de geluiden, de gesprekken, de stemmen van haar ouders, maar na de operatie kon zij weer in de horende wereld leven.

(2) Toen Ilse ongeveer een half jaar oud was, kwamen haar ouders erachter dat ze vrijwel niets hoorde. Ze reageerde totaal niet, als een hond blafte of als haar moeder de stofzuiger aanzette. Via de huisarts kwamen haar ouders terecht bij de KNO-arts en het audiologisch centrum. Ilse kreeg onmiddellijk twee gehoorapparaten voorgeschreven. Daarmee kon ze de meeste geluiden wel horen, alleen hoge geluiden, zoals van vogels en violen, niet. En stemmen kon ze moeilijk verstaan.

(3) Vanaf haar derde ging ze naar een speciale school voor kinderen met hoor- en spraakproblemen in Amsterdam. Met veel hulp van haar ouders en een logopediste leerde ze uiteindelijk behoorlijk goed praten, maar ze had wel een echte "dovenspraak": een eentonige stem, zonder veel articulatie met de lippen. In de loop van haar kindertijd ging Ilse's gehoor steeds verder achteruit; vanaf haar twaalfde jaar hoorde ze zelfs helemaal niets meer. In die tijd voelde ze zich vaak buitengesloten. Het kostte haar veel inspanning om gesprekken te volgen.

(4) Ilse leerde als puber steeds beter omgaan met haar doofheid. Ze deed vmbo-examen op een school voor kinderen met hoor- en spraakproblemen en ze had veel vrienden in haar woonplaats Lelystad. Zij vertelt: "Ik ging bijna elk weekend stappen en wist me goed te

45 redden met liplezen. Bij al het lawaai in de disco was dat zelfs een voordeel! Mijn vrienden hielden rekening met me, zodat ik me niet meer buitengesloten voelde."

50 (5) Pas toen Ilse begon aan haar mbo-opleiding 'Verzorgende Individuele Gezondheidszorg', werd ze weer geconfronteerd met de gevolgen van haar handicap. "Het was een 'gewoon' ROC en ik had erg veel moeite om de lessen te volgen. Ik werd zelfs bijna van school gestuurd vanwege mijn gehoorproblemen. Er moest dus echt iets gebeuren."

55 (6) Op een dovensite las Ilse over de mogelijkheid van een gehoorimplantaat. Dat is een gehoorapparaat met een ontvanger en elektroden die met de gehoorzenuw en de hersenen zijn verbonden. Het apparaat wordt voor een deel in het hoofd aangebracht, boven het oor. In eerste instantie verwees de KNO-arts haar daarvoor naar het Nijmeegse Radboud Ziekenhuis, maar daar bleek een wachtlijst te zijn van twee jaar. "Gelukkig kon ik in het VU-

ziekenhuis in Amsterdam binnen twee maanden geopereerd worden – medisch gezien bleek ik een prima kandidaat te zijn voor een implantatie. Zelf heb ik
75 geen moment getwijfeld. Ik wilde heel graag in de horende wereld leven. Ik miste de geluiden: muziek, gesprekken, de stemmen van mijn ouders.”

(7) Op vrijdag 12 december 2003 meldde Ilse zich in het VU-ziekenhuis, om het implantaat te laten plaatsen. “Die dag staat voor altijd in mijn geheugen gegrift. Toen ik bijkwam uit de operatie, zat mijn moeder naast me. Ik voelde
80 geen pijn, maar ik had wel het idee dat er iets in mijn hoofd zat. De volgende dag mocht het verband eraf. Er was nog heel weinig te zien, behalve dan dat mijn hoofd rond mijn oor kaalgeschoren was. Dat was wel schrikken.”

(8) Zes weken later, toen de wond van de operatie volledig genezen was, volgde een tweede belangrijke stap: het aansluiten van de elektroden. Toen
95 hoorde Ilse haar eerste geluiden: de sirene van een ambulance, het suizen van de rijdende trein, de langsrazende auto's op de snelweg. “Bij alles moest ik mijn moeder vragen wat het was. Op
100 weg naar de trein hoorde ik voor het eerst de vogels fluiten. Ik werd er helemaal gek van. Eenmaal thuis was ik doodop van alle geluiden.”

(9) Met hulp van haar moeder begon
105 Ilse aan een luister- en spraaktraining.

“Het duurt meestal twee jaar voordat je weer goed kunt horen, maar ik ben na een maand of zes al met de revalidatie gestopt. De specialisten – de KNO-arts, audioloog en logopedist – zijn erg tevreden over de resultaten.”

(10) Dat Ilses leven enorm is veranderd sinds ze weer kan horen, spreekt voor zich. Zij is veel opener en socialer geworden. Ilse slaagde in één keer voor haar mbo-examen en kon meteen aan de slag als begeleider/verzorger in twee instellingen voor gehandicapten. “Ik zou dit werk ook kunnen doen zonder implantaat, maar dan is het wel een stuk
110 zwaarder. Je moet toch kunnen horen wat er om je heen gebeurt. Als er achter mij iemand een epileptische aanval krijgt, kan ik er nu tenminste meteen op reageren. Bovendien kan ik dankzij het
120 implantaat beter communiceren met mijn collega's. Ik ben inmiddels ook begonnen aan een opleiding tot verpleegkundige, dat wilde ik altijd al graag.”

(11) In Nederland krijgen jaarlijks ruim driehonderd doven en slechthorenden een gehoorimplantaat. Alleen mensen bij wie te verwachten valt, dat zij met een gehoorimplantaat meer kunnen horen dan met een gewoon hoortoestel, komen in aanmerking voor een operatie. En volwassenen moeten in elk geval spraak hebben gehoord, voordat ze doof werden, anders kunnen ze niet meer
130 leren spreken.
140

Naar een artikel van Jeroen Kleijne, Psychologie magazine, april 2007

Dierengekte

- (1) Gezondheid is een van de thema's van de nieuwe Nationale Huisdierendagen die deze week gehouden worden in de RAI in Amsterdam. In de diergeneeskunde is weinig meer te gek. Bestraling, fysiotherapie, een hond met een rolstoel of een paard met een pacemaker zijn mogelijk.**
- (2)** Vijftien of twintig jaar geleden kon het advies van een dierenarts aan een eigenaar van een zieke kat nog wel eens zijn: "Ach, in het asiel zitten genoeg nieuwe. Waarom zou je er nog veel geld instoppen?" Tegenwoordig zal geen enkele dierenarts voor gezelschapsdieren het nog in zijn hoofd halen om zoiets te zeggen. De kat kan er met medicijnen, operaties en therapieën vaak bovenop geholpen worden.
- (3)** Het is inmiddels een bekend verhaal: het huisdier is een lid van de familie geworden. Het krijgt ook de zorg die ieder ander (menselijk) lid van de familie zou krijgen. De tijd is allang voorbij dat er alleen maar gekeken wordt naar de economische waarde van dat dier, zoals in de agrarische sector nog regelmatig het geval is. Een hond die voor 600 euro is gekocht, wordt soms zonder bezwaar bestraald voor duizenden euro's.
- (4)** Er kan ook steeds meer. De diergeneeskunde schuift wat mogelijkheden betreft steeds verder op in de richting van de geneeskunde bij mensen. De dierenarts verleent als eerste hulp, de eerstelijns hulp, en verwijst zondig door naar een specialist, de tweedelijns hulp. Die specialist werkt vanuit een kliniek, net als specialisten die vanuit ziekenhuizen werken.
- (5)** Specialiseert de diergeneeskunde zich, omdat eigenaren daarom vragen? Of geven eigenaren hun dieren gespecialiseerde zorg, omdat het aanbod er nu
- 45 eenmaal is? Volgens Ludo Hellebrekers, voorzitter van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD) zijn beide het geval. "Er wordt steeds meer kennis vergaard. De ontwikkelingen gaan ook zo snel doordat er vanuit de eigenaren vraag naar is. Als er geen interesse was, zou er in onderzoeksinstituten wel aan ontwikkelingen worden gewerkt, maar in een veel trager tempo."
- (6)** De medische behandeling van dieren gaat inmiddels wel ver. Een hond in een rolstoel (waar de achterpoten in liggen) is geen zeldzaamheid meer, kanker bij dieren kan binnenkort worden bestraald, een veulen kan naar de intensive care. Mensen die geen dieren hebben, trekken al snel de wenkbrauwen op bij het horen van deze behandelingen. Maar ook dier-eigenaren kijken er soms met verbazing tegenaan. Gaat het niet allemaal te ver?
- (7)** Nienke Endenburg, verbonden aan de Universiteit Utrecht en deskundige op het gebied van de relatie mens-dier, kent de discussie. "Alles wat er bij mensen kan, kan bij dieren ook. Maar de belangrijkste vraag is: Wil je dat ook?" Neem de honden in een rolstoel. Endenburg snapt dat daar twijfels over bestaan. "Ik heb laatst gesproken met een echtpaar met een zieke Duitse herder. De man stelde voor zo'n rolstoel te gebruiken. De vrouw wilde er niet aan. Toch zijn ze eens gaan kijken hoe die hond zich in die rolstoel zou voelen. Het beest bleek helemaal blij te zijn dat het weer goed kon bewegen. Toen was de vrouw ook om. Ik denk dat over een paar jaar zo'n rolstoel echt zo bijzonder niet meer is."
- (8)** Hellebrekers van de KNMvD denkt dat de twijfel of verbazing over het medische kunnen van dierenartsen vaak voortkomt uit onwetendheid. "Als mensen horen van

chemotherapie voor honden, is de reactie
90 soms of je dat zo'n beest wel moet aan-
doen. Vaak denken ze daarbij aan een
familielid dat behandeld is tegen kanker
en kaal werd, zich misselijk voelde en
95 moe was. Bij honden zijn die effecten
minder heftig."

(9) Endenburg en Hellebrekers benadruk-
ken dat de eigenaar in principe bepaalt
tot hoever het dier behandeld wordt.
100 Hellebrekers: "Bijzondere behandelingen
brengen nogal wat kosten met zich mee.
Die moeten de eigenaren wel willen en
kunnen betalen. Soms laten ze er een
vakantie voor schieten om de operatie
van de hond te bekostigen. De dierenarts
105 kijkt vooral of een behandeling wel zin
heeft."

(10) De voorzitter van de KNMvD voor-
spelt dat meer mensen een verzekering
zullen nemen om de dierenartskosten te
110 kunnen dragen. "We proberen mensen

erover voor te lichten, dat de kosten niet
stoppen bij de aanschaf van een hond. Bij
paarden is een verzekering al gewoon, bij
kleine huisdieren wat minder. Ik zie in de
115 toekomst het niveau van de diergenees-
kunde zich zeker nog verder ontwikkelen.
Gentechnologie is een van de nieuwe on-
derzoeksterreinen. Daarmee kan gekeken
worden of dieren drager zijn van een gen
120 dat een bepaalde afwijking veroorzaakt.
Ongetwijfeld leidt dat ook tot behandel-
mogelijkheden."

(11) Endenburg vreest wel dat al die uit-
gebreide opties een dierwaardig leven in
125 de weg staan. "Een dier moet wel dier
blijven. Je kunt tegenwoordig ook samen
met je hond naar een beautysalon. Ik zet
daar vraagtekens bij. Eigenaren moeten
niet hun eigen behoefte voorop gaan stel-
130 len. Het dier moet het leuk blijven vinden,
zoals die hond in de rolstoel. Dan kun je
best ver gaan."

*Naar een artikel van Miriam van den Brand,
De Stentor, 26 mei 2007*

*De teksten die voor dit examen gebruikt zijn, zijn bewerkt om ze geschikt te maken voor
het examen. Dit is gebeurd met respect voor de opvattingen van de auteurs. Wie kennis
wil nemen van de oorspronkelijke teksten, raadplege de vermelde bronnen.
De Cevo is verantwoordelijk voor vorm en inhoud van dit examen.*